

Ljepota sjećanja

Retrogradni događaj *Marija Nablocka*, premijera kazališta *Scipion Nasica* iz Ljubljane

Unutar radnog prostora, stana-
ateljea, ili ako hoćemo, gra-
danskog prostora na prvom katu
Mestnog trga 17 u Ljubljani, pot-
kraj svibnja postavljen je, doslov-
no sagrađen scenografski sklop u
obliku kutije ili s još bolje, imagi-
narnog hrama u koji treba ući
onako kako su to zamislili autori
predstave da bi se prisustvovalo
Mariji Nablockoj, novom projektu
iznenadujuće sposobnog mladog
kazališta *Scipion Nasica* iz Ljub-
ljane.

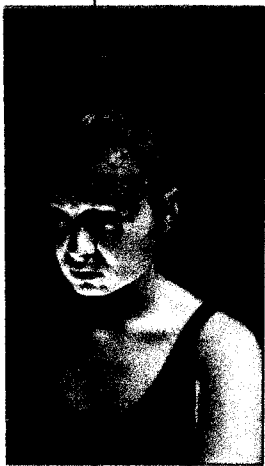
U vrijeme kada se kazališni po-

slenici obično okupljaju oko tek-
sta ili projekta, pri čemu su isti
glumci najčešće jedina konstanta
i eventualna garancija opstanka
grupe, *Scipion Nasica* radi obrnu-
to. Njima je predstava potrebna
da pokažu razvoj vlastitih ideja, a
izvođači da te ideje primjereno iz-
nesu pred gledaoca. Tako se na-
kon godinu dana, poslije Tollero-
vog *Hinkemanna*, taj isti *Scipion
Nasica* javlja sada novim djelom
u kojem nema ničeg sličnog pre-
hodnom projektu, osim razvoja
onih ideja koje su tada bile tek *in*

nuce. Dakle, druga scena, drugi tekst, drugi izvođači, ali isto shvaćanje teatra koje hoće ići naprijed. Pri takvoj koncepciji gdje je u prvom planu integritet ideje, postaje razumljiva i njihova samozatajnost u promicanju osobnih interesa čak imena i prezimena. Scipioni stavljaju pred gledaoca »samo« predstavu i to kao rezultat zajedničkog rada, da je prosuđi, doživi i – upotrijebi. Knjiga bez korica, rekli bismo, ali knjiga kojoj niti jedna stranica ne manjka.

U *Hinkemannu* je još bio sačuvan dramski tekst čak i u naslovu, mada je osnovna intencija rada s tim tekstom bila ona po Artaudovom nalogu »uzeti Wojczeka i pokazati što sve može napraviti s jednim tekstom«, pri čemu je akcent bio na ovom potonjem. U *Mariji Nablockoj* već ima manje teksta, a i naslov sugerira posvetu realistično-naturalističkom načinu glume, koji je vladao slovenskim kazalištem između dva rata, no tekst koji se u toj predstavi javlja potječe iz jedne druge, mada po mnogočemu slične, sfere izvođenja; a to je rani tekst Bertolta Brechta *Baal*. Svakako, gledalac *Marije Nablocke* steći će dojam da je nakon svih vladavina teksta, glumaca ili režisera tokom kazališne povijesti, izgleda došlo vrijeme vladavine doživljaja. Ako je tako, onda je današnjem gledaocu daleko ugodnije nego onom nekadašnjem, jer mu nije potrebno obrazovanje da bi uživao, nije

mu potrebna posvećenost da bi shvatio. Stoga i *Scipioni* već na ulazu u svoj prostor za igru započinju s gledaocem igru potrage za doživljajem, a time i smislom.

Predstava ne počinje dizanjem zastora, već biranjem svakog jedinog gledaoca koji će biti upućen na gledanje. Taj početak »retrogardističnog događaja« doista je takav, jer izabrani gledalac kreće mračnim hodnicima pouzdano voden rukom jednog od *Scipiona*.

I doista, na tom putu, gledalac sreće prikaze koje ga poput hladnog cvijeca zaborava i duša umrlih, upućuju dalje, furijama na sceni, da ga one, kao nagradu za njegovu hrabrost što je dotle došao, nježno prenesu u limb, prostor između scene života i podzemlja-svijeta. Predstavu će gle-

dalac dalje gledati sam, položen u stolac ispod same scene, dok će mu gornji dio tijela ostati slobodan da umom i svim osjetilima prati zbivanje koje slijedi. Na uzbuđenju koje ovom inicijacijom postižu kod gledaoca, pozavidio bi im i sam Artaud Naravno, da bi se uzbuđenje osjetilo, potreban je i pristanak na tu i takvu igru. A njega nije teško dobiti. Od samog je početka jasno da »*Scipioni* misle za vas« što uspostavlja sve dragocijenije povjerenje između gledalaca i izvođača, tako da pojave koje slijede na samom startu zadiru u čudo.

Scipioni ce možda jednoga dana postati uobičajeni tip novog kazališta od Artaudove vrste, ali sada, *Marijom Nablockom* oni jedini u zemlji pokazuju rezultate rada proizašle iz shvaćanja da umjetnik-glumac nije to po svojoj gesti, mimici ili glasovnim sposobnostima, već da on na sceni diše svim svojim fizičkim i duševnim kapacitetima, da mora biti u stanju pjevati, plesati, glumiti, misliti, dostojno reprezentirati prijenos ideje u doživljaj, a nadalje biti oprezan i nježan. Jer, ne zaboravimo, glumci *Marije Nablocke* pokazuju svoje umijeće krećući se između i oko gledalaca, tj. njihovih radoznalih glava.

No, nisu samo glumci oni koji »nose« predstavu. Tu tešku, ravnopravnu ulogu su-građenja sceniskog života imaju podjednako i scenografija, kostim (koje je često teško razlikovati jedne od drugih, a zatim i zvučna kulisa, permanentni *sound-track* koji moćnim signalima kolažnog tipa licitira asocijacije, duh našeg vremena, bolje reci, pojave u njemu. Simbol scenografije jest kristal, ili zvijezda koja je uvukla zrake i poput čipa sažima sve na jednom mjestu, uskladištava sjećanje na vrijeme kada je bilo u umjetnosti drukčije, a možda i bolje. Vremena su za umjetnost teška i ona, kada zove u pomoć, zove kulturu, svoju prvu prirodu da bi se suprotstavila svijetu koji, kako kaže programska minutna drama, »ne treba odslikavati, jer on jest«. Umjetnost, tj. sile koje su je tokom njenog razvoja činile, to »nisu« i treba ih stalno nanovo, radom oživljavati. Zato je tako važan kaleidoskop slika-prizora koje pred zadivljenim gledaocem prohode u svečanoj atmosferi malog, »antiknog« oltara-scene u dnu prizorišta.

Od Palladia do Wagnera, dno scene bilo je rezervirano za onog ili ono što dovodi Usud, a to je u *Mariji Nablockoj* očuvano u najboljoj, recimo, klasicističkoj maniri, gdje se svaka *Baalova* dramska situacija zatiče po sistemu motivičkog rada u novu, prepoznatljivu sliku *alla... avangarda*. To kon-

zerviranje nalaza koje je dala Umjetnost ovog stoljeća, od baleta, glazbe, stiha, od *rocka*, filma, videa i šuma, neobični je visoki konzervativizam ili, da ostanemo kod termina klasicizma, koji čuva, ali ne ostavlja. Priroda predstave je takva da njeno cvijeće gasne, kada se ugase i posljednja svjetla, a ostaje živjeti tek u sjećanju.

Jasna multimedijalnost koju *Scipioni* koriste i u *Hinkemannu* i u *Mariji Nablockoj* istina, ispunjava onaj Artaudov najteži zahtjev da svi elementi kazališta gluma, svjetlo, scena, boja i pokret, budu na jednom mjestu i zaigraju jednu novu igru, ali svi zajedno. No to nije jedina zadaća te čarolije svakodnevnog iskustva kakvu predlaže *Marija Nablocka*. Usklađenost svih kazališnih elemenata ovdje djeluje poput višekrake vage koja balansira simbole značenja u datom trenutku, s jedinom namjerom da opiše put izoje, da opse duhovni nacrt takvog sjećanja svijeta koje zna da istira, doduše, leži na površini, ali se razlikuje od drugih stvari, a treba je u tome miškom času tražiti između dviju stvarnosti. Gledalac je onaj koji je u *Mariji Nablockoj* jedini taktilno postavljen u razliku između scenske, pretvorene stvarnosti i one niže, nikada-do-kraja-realizirajuće zbilje.

U *Hinkemannu* je to bio dominantirajući stil scenskih objekata prema kojima se tijelo glumca činilo preveliko. U *Mariji Nablockoj* je sada dodan i augmentirajući trenutak, tzv. zablja perspektiva u kojoj se to isto tijelo sada doima divovskim. *Scipion* tako sakuplja i ono iskustvo koje je dala filmska kamera afirmirajući ljudski portret, ali i iskustvo ulične i plaketne »plastike« koja je napuhala dimenzije ljudskog tijela do bezličnosti. Visoka konzervativna umjetnost, poput one Thomasa Manna, uvijek se brani patosom distance kada nije u stanju da prihvati novo, nadolazeće iskustvo. Pozicija *Scipiona* je nešto drugačija jer je već sama njihova pozicija egzila (namjesto izbora iz života, radimo izbor iz umjetnosti) patetična, čak ironična. Još je samo korak do smijeha, do humora koji bi odao i njihovo pristajanje na takvu poziciju.

Kada se to dogodi, možda već u idućem projektu ove talentirane grupe koja nosi ime rimskog konzula koji je dao prerovati i zatrpati kazališta, nestat će i njihove tajnovite šutnje kojom čuvaju svoju snagu da naraste kako bi mogli »otrpiti« neko novo kazalište koje će još više značiti običnim gledaocima, no što znači samim umjetnicima. Na pravom su putu. □

Durda Otržan